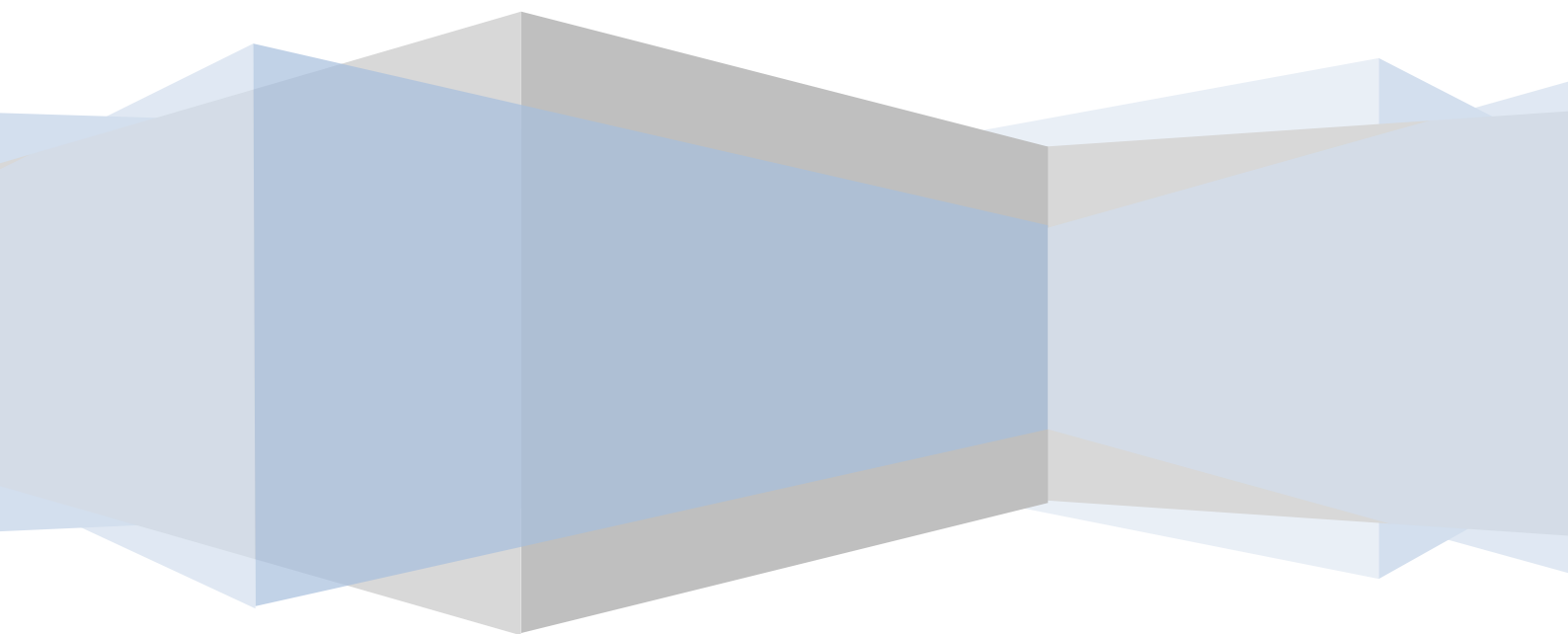

Loguś i Języczek Gimnastyczek odkrywają świat czyli jak wspomagać rozwój mowy dzieci 3 i 4–letnich

Program własny

Joanna Tucholska

Spis treści

1.	Wprowadzenie	2
	Słuch.....	2
	Aparat artykulacyjny	2
	Oddychanie	2
	Sprawność ruchowa	3
	Podsumowanie.....	3
2.	Cele programu.....	4
	Cele ogólne.....	4
	Cele szczegółowe.....	4
	Oczekiwane efekty	4
3.	Materiały do pracy z dziećmi	4
	Ćwiczenia motoryki dużej	4
	Ćwiczenia równoważne	5
	Ćwiczenia z użyciem piłki	5
	Ćwiczenia z woreczkami	6
	Ćwiczenia motoryki małej	6
	Ćwiczenia percepcji słuchowej.....	6
	Zabawy rytmizujące	7
	Ćwiczenia motoryki aparatu artykulacyjnego	7
4.	Literatura	10

1. Wprowadzenie

Prawidłowy rozwój mowy dziecka wpływa na globalny rozwój jego osobowości. Dziecko poznaje otaczający świat dzięki rozumieniu mowy, a umiejętność mówienia pozwala mu wyrazić siebie, swoje spostrzeżenia, uczucia i pragnienia.

Rozwój mowy jest procesem, który zaczyna się już w życiu płodowym i trwa do 6–7 roku życia. Proces ten przebiega etapowo, u każdego dziecka tak samo ale nie koniecznie w tym samym czasie.

Warunkiem prawidłowego rozwoju jest: prawidłowy słuch, kontakt z mową ludzką, prawidłowa budowa, przygotowanie i sprawność aparatu artykulacyjno–fonacyjnego i ogólna sprawność ruchowa dziecka.

Rodzice najczęściej interesują się tematem rozwoju mowy dziecka dopiero około 3 roku życia podczas gdy stymulowanie mowy rozpoczyna się już od pierwszych chwil życia.

Świadomość tego faktu jest niezwykle ważna ponieważ poprzez proste zabawy i czynności pielęgnacyjne rodzice i opiekunowie w sposób naturalny stymulują rozwój mowy dziecka.

Słuch

Po urodzeniu każde z dzieci jest poddane przesiewowemu badaniu słuchu. Rodzice otrzymują informacje czy słuch dziecka jest prawidłowy. W tym czasie słuch dziecka jest bardzo wrażliwy. Infekcje kataralne, zapalenia ucha, przerośnięty migdał, różne choroby np. grypa, przyjmowanie antybiotyków z gentomecyną, neomecyna lub salicyliny (np. ampicylina) mogą uszkadzać słuch. Dlatego bardzo ważne jest obserwowanie dziecka – czy reaguje na dźwięki, nasłuchuje, lokalizuje źródło dźwięku szczególnie w pierwszych trzech latach życia. Dziecko najpierw słyszy, a dopiero później mówi. Ważna jest także jakość mowy z jaką się styka i kontakt emocjonalny z opiekunami. My dorośli jesteśmy wzorcem słuchowym mowy i to my dorośli uczymy dziecko postawy nadawca–odbiorca, to dzięki nam dziecko ćwiczy pamięć słuchową, poznaje melodię i intonację mowy.

Aparat artykulacyjny

Dziecko po przez jedzenie, oddychanie i wokalizacje przygotowuje aparat mowy do mówienia. Jedzenie twardych pokarmów, odgryzanie, gryzienie i żucie to naturalna gimnastyka buzi dlatego ważne jest aby od momentu pojawienia się zębów wprowadzać do jadłospisu pokarmy stałe, a przedszkolakowi nie należy podawać papek, zmiksowanych dań ale duże ilości surówek, owoców, warzyw, pieczywa ze skórką. Ważne jest też jak długo dziecko ssie pierś, butelkę, czy używało smoczka, jak długo korzystało z kubka niekapka ponieważ utrwalone połykanie niemowlęce ma nieprawidłowy wpływ na artykulację dziecka i zgryz.

Oddychanie

Ważne jest obserwowanie jak dzieci oddychają. Prawidłowo oddychamy przez nos. Oddech niefizjologiczny tzn przez usta jest płytki, powoduje niedotlenienie mózgu, dziecko wtedy może być niewyspane, zmęczone, drażliwe i może mieć problemy z koncentracją. Takie dzieci są narażone na częste przeziębienia. Często przyczyną takiego oddechu jest trzeci migdał. Otwarta buzia w czasie oddychania utrudnia jedzenie oraz pionizowanie języka, które jest niezbędne do prawidłowej artykulacji głosek [sz, ż,cz,dż,r].

Sprawność ruchowa

Bardzo ważna jest również ogólna sprawność fizyczna dziecka, o którą należy dbać od pierwszych chwil życia. Zachęcajmy dziecko do wszelkiej aktywności ruchowej. Zabawy ruchowe usprawniają koordynację ruchową i orientację przestrzenną, co ma znaczący związek z kształtowaniem mowy, oraz późniejszym czytaniem, liczeniem i pisaniami.

Powinno się też pamiętać o zabawach manipulacyjnych wspomagających motorykę małą (motorykę ręki). Należy organizować dzieciom zabawy tj: lepienie, malowanie palcami, pędzelkiem, rysowanie, wydzieranie, wycinanie ponieważ ośrodki mowy i ruchu w mózgu sąsiadują ze sobą dlatego rozwój motoryki ma wpływ na rozwój mowy.

Podsumowanie

Podsumowując, aby stymulować rozwój mowy należy zachęcać dziecko do poniższych aktywności:

- fizycznej,
- zabaw manipulacyjnych,
- zabaw buźkowych (usprawniających motorykę aparatu artykulacyjnego),
- zabaw słuchowych tzn: słuchanie odgłosów przyrody, dźwięków z otoczenia, rozpoznawanie tych dźwięków, koncentrowanie się na tych dźwiękach, różnicowanie tych dźwięków (barwa, natężenie), lokalizowanie dźwięków.

Jako logopeda obserwuję znaczący problem w nabywaniu mowy u małych dzieci co się później przekłada na mowę dzieci w wieku przedszkolnym. W swojej praktyce coraz częściej spotykam dzieci 3 i 4 – letnie których mowa jest niezrozumiała dla otoczenia lub które nie przejawiają ochoty do mówienia lub komunikowania się z nowym otoczeniem. Dlatego też postanowiłam napisać ten program.

Realizując program "Loguś i Języczek Gimnastyczek odkrywają świat" czyli jak wspomagać rozwój mowy dzieci 3 i 4 – letnich stawiam sobie za cel stymulowanie rozwoju mowy dzieci 3 i 4 – letnich. Mam jednak na uwadze to, że każde dziecko rozwija się we własnym tempie, a środowisko rodzinne w różny sposób wpływało na jego rozwój.

2. Cele programu

Cele ogólne

- stymulowanie rozwoju mowy dzieci 3 i 4 letnich

Cele szczegółowe

- wspomaganie rozwoju ruchowego dziecka
- usprawnianie motoryki aparatu artykulacyjnego i ich właściwa koordynacja
- stymulowanie percepcji słuchowej i uwagi słuchowej
- wyrobienie właściwych nawyków mowny: oddech, zamykanie ust, połykanie
- wzbogacanie słownictwa
- stwarzanie sytuacji sprzyjających spontanicznemu wypowiedaniu się
- zachęcanie dziecka do udziału w rozmowie kierowanej i tematycznej
- kształtowanie umiejętności sprawnego komunikowania się z rówieśnikami i dorosłymi z bliższego i dalszego otoczenia, umiejętność komunikowania o swoich potrzebach i stanach emocjonalnych

Oczekiwane efekty

- usprawnienie motoryki małej i dużej
- usprawnienie narządów artykulacyjnych
- usprawnienie percepcji słuchowej
- wzbogacenie słownika
- komunikowanie o swoich potrzebach i stanach emocjonalnych

3. Materiały do pracy z dziećmi

Pierwsza część zebranego materiału zawiera przykładowe ćwiczenia motoryki dużej, ćwiczenia równoważne, ćwiczenia z piłką, ćwiczenia z woreczkami, ćwiczenia motoryki małej, ćwiczenia percepcji słuchowej, ćwiczenia rytmizacyjne, ćwiczenia aparatu artykulacyjnego i ćwiczenia oddechowe.

Druga część zawiera przykładowe scenariusze zajęć do pracy z grupą.

Ćwiczenia motoryki dużej

- podskoki obunóż
- podskoki na jednej nodze
- marsz
- marsz w podanym rytmie
- bieg
- podskoki z jednej nogi na drugą
- chodzenie na czworaka

- przysiady i wstawanie
- skłony do przodu, do tyłu, w prawo, w lewo
- wymachy rąk bez przekroczenia środkowej linii ciała
- wymachy rąk z przekroczenia środkowej linii ciała
- pajacyk w pozycji stojącej
- wyskoki w górę z pozycji stojącej
- wyskoki w przód/tył
- wyskoki w górę z przysiadu
- trucht z uderzeniem piętami o pośladki
- trucht z wysokim podnoszeniem kolan

Ćwiczenia równoważne

- siad z prostymi nogami z podparciem na rękach, kołysanie się do przodu, do tyłu i na boki
- stanie na palcach, ramiona uniesione w górę i wyciąganie się jak najwyżej
- stanie na piętach, ramiona uniesione w górę i wyciąganie się jak najwyżej
- stanie ze złączonymi stopami, stopy przyklejone do podłoża, dziecko wychyla się do przodu i do tyłu
- chodzenie do przodu, ręce wzdłuż ciała
- chodzenie do tyłu, ręce wzdłuż ciała
- chodzenie na palcach do przodu i do tyłu ręce ułożone wzdłuż ciała
- chodzenie na piętach do przodu, potem do tyłu ręce ułożone wzdłuż ciała, kolana unoszone jak najwyżej
- chodzenie do przodu i do tyłu z rytmicznymi ruchami głowy: w górę, w dół, w prawo, w lewo, można użyć bębenka do wystukiwania rytmu
- marsz w miejscu z wysoko podnoszonymi kolanami
- marsz z wysoko unoszonymi kolana, ręce wyciągnięte na boki – bocian chodzący po łące
- chodzenie po sali tip topkami w linii prostej (stopa za stopą, mogą liczyć ile stóp ma sala, można wykorzystać utwór muzyczny)
- chodzenie po sali na zewnętrznych krawędziach stóp po linii prostej
- stanie na jednej nodze jak waga, ręce wyciąga na bok
- stanie na jednej nodze jak Egipcjanin, ręce podniesione do góry, złączone
- stanie na jednej nodze, ręce wyciągnięte w bok, porusza rękoma jak ptak, może lekko opadać i wznosić się
- turlanie się po podłodze, ręce wyprostowane, wyciągnięte do góry, stopy złączone
- chodzenie po rozłożonej linii stawiając stopę za stopą
- przeskakiwanie obunóż przez linę

Ćwiczenia z użyciem piłki

- rzucanie i łapanie piłki obiema rękoma
- rzucanie i próba złapania piłki prawą ręką
- rzucanie i próba złapania piłki lewą ręką

- rzucanie piłki prawą ręką i próba złapania lewą
- rzucanie piłki lewą ręką i próba złapania prawą
- rzucanie piłką obiema rękoma do celu
- rzucanie piłką prawą ręką do celu
- rzucanie piłką lewą ręką do celu

Ćwiczenia z woreczkami

- rzucanie woreczkiem i łapie go gdy spada
- rzucanie woreczkiem tak by dotknął sufitu
- rzucanie woreczkiem i stara się go dotknąć prawa stopą gdy spada
- rzucanie woreczkiem i stara się go dotknąć lewą stopą gdy spada
- rzucanie woreczkiem tam i z powrotem obiema rękoma do kolegi lub nauczyciela
- rzucanie prawa ręką woreczkiem tam i z powrotem do kolegi lub nauczyciela
- rzucanie lewą ręką woreczkiem tam i z powrotem do kolegi lub nauczyciela
- rzucanie woreczkiem do celu obiema rękoma
- rzucanie do celu woreczkiem prawą ręką
- rzucanie do celu woreczkiem lewą ręką
- przechodzenie przez szarfę od dołu/góry

Ćwiczenia motoryki małej

- ćwiczenia paluszkowe do wierszyków
- nawlekanie koralików
- układanie mozaiki, koralików
- toczenie wałeczków
- rysowanie
- malowanie paluszkami
- zabawy konstrukcyjne
- manipulowanie klockami
- zabawy różnymi fakturami

Ćwiczenia percepcji słuchowej

- zabawa "Siedzi sobie Tygrys", dzieci siedzą w kole mówią wierszyk : Siedzi sobie Tygrys i tak sobie myśli, żeby jacyś goście tutaj do mnie przyszli. Dziecko tygrys siedzi na środku koła w masce i słucha, gość podchodzi do Tygrysa, puka go w plecy i mówi: puk, puk to Ja, zadaniem Tygrysa jest rozpoznanie go po głosie
- zabawa "Kamień" dzieci siedzą w kole, na środku dywanu leży kamień, dzieci mówią wiersz: Na dywanie leży kamień a w kamieniu dziurka a z tej dziurki wydobywa się głos. Dzieci słuchają dźwięku, mają go rozpoznać i nazwać
- zabawa "odgłosy instrumentów", dzieci siedzą w kole na dywanie, nauczyciel prezentuje głosy instrumentów, dzieci zamykają oczy, zadaniem dzieci jest rozpoznać instrumenty po głosie, do zabawy można użyć nagrań i ilustracji
- zabawa "odgłosy pojazdów", dzieci siedzą w kole na dywanie, nauczyciel prezentuje głosy

pojazdów, dzieci zamykają oczy, zadaniem dzieci jest rozpoznać pojazdy po głosie, do zabawy używamy nagrań i ilustracji

- zabawa "odgłosy dzikich zwierza" tjw
- zabawa "odgłosy wiejskiego podwórka" tjw
- zabawa "odgłosy kurnika" tjw
- zabawa "odgłosy na pastwisku" tjw
- zabawa "odgłosy domu" tjw
- zabawa "wąż i wiatr", nauczyciel naśladuje odgłos węża mówiąc głoskę [s] i węża mówiąc głoskę [sz], gdy dzieci usłyszą węża to mają kucnąć, gdy usłyszą wiatr to mają stanąć na palcach
- zabawa "mucha bzyczy, wąż syczy" nauczyciel naśladuje odgłos muchy mówiąc głoskę [z] i węża mówiąc głoskę [s], gdy dzieci usłyszą muchę mają fruwać a gdy węża to pełzać
- zabawa "zegarek i dzwon" nauczyciel naśladuje zegarek mówiąc [cyk] i dzwon mówiąc [dzyń], gdy dzieci usłyszą zegarek to machają paluszkami, a gdy usłyszą dzwon to machają wahadłowo całymi rękoma
- zabawa "co to za dźwięk", wsluchiwanie się w dźwięki z otoczenia, w dźwięki w sali, w sali obok itp
- zabawa "głośno–cicho", określanie natężenia dźwięków
- zabawa "dźwięki niskie – dźwięki wysokie", określanie wysokości dźwięków
- zabawa "głuchy telefon", dzieci siedzą w kole, nauczyciel mówi szeptem do ucha jednemu dziecku słowo, dzieci mają przekazywać sobie szeptem mówiąc na ucho to słowo, zadaniem dzieci jest nie przekręcać usłyszanych słów
- zabawa "co słyszę", nasłuchiwanie odgłosów z otoczenia
- zabawa "zgadnij co wydało dźwięk", wybieramy 3 przedmioty prezentujemy dźwięki i dzieci mają je rozpoznać
- zabawa "co ukryło się w pudełku", chowamy do pudełka kaszę, cukier, gwoździe, groch, kamyki, dzieci mają rozpoznać po odgłosie
- zabawa "co gra", gramy na różnych przedmiotach z otoczenia (np. kuchni)

Zabawy rytmizujące

- odtwarzanie usłyszanego rytmu: wyklaskiwanie, wytupywanie, odtwarzanie za pomocą znaku graficznego(klocki, kasztany, żołędzie itp.)
- powtarzanie rymowanek
- powtarzanie wierszyków i wyklaskiwanie i wytupywanie tekstu

Ćwiczenia motoryki aparatu artykulacyjnego

Ćwiczenia języka

- wysuwanie i cofanie języka
- na przemian język wąski a później szeroki
- malowanie sufitu – buzia otwarta, czubek języka przesuwa się od górnego wałka dziąsłowego w stronę gardła
- klaskanie – jedzie konik, "przyklejanie języka do podniebienia i głośne odklejenie"

- języczek – rysowniczek – rysowanie językiem na podniebieniu figur, kropek, kresek itp.
- dzięcioł – buzia otwarta, czubek języka stuka w wałek dziąsłowy tuż za górnymi zębami
- język masażysta – buzia otwarta, czubek języka masuje wałek dziąsłowy
- język huśta się na huśtawce – machanie językiem od kącików ust lub od zębów górnych do dolnych
- kot pije mleko – mlaszczemy języczkami jak kotki pijące mleko
- kot oblizuje pyszczek – dokładne oblizywanie warg przy szeroko otwartej buzi
- masowanie języka zębami – czubek języka wysuwamy między zęby, lekko przygryzamy język
- drapiemy język zębami – wysuwamy i chowamy rozluźniany język, zęby zbliżone na tyle aby drapały język
- czyścimy ząbki – przesuwamy czubek języka po wewnętrznej i zewnętrznej stronie górnych i dolnych zębów
- wymiatamy śmieci – przesuwamy język od lewej strony do prawej po wewnętrznej stronie policzków
- koci grzbiet – czubek języka opuszczamy do dołu i dotykamy do wewnętrznej powierzchni dolnych zębów, grzbiet języka wyginamy ku górze, ku podniebieniu
- ssanie cukierka – udajemy, że ssiemy cukierek
- głaskanie podniebienia – czubkiem języka głaszczemy podniebienie, buzia szeroko otwarta
- musztra języka – dotykanie językiem do nosa, do brody, w stronę prawego ucha, w stronę lewego ucha

Ćwiczenia warg

- szeroki uśmiech
- dziobek – zęby złączone, wargi zaokrąglone i lekko wysunięte do przodu
- wargi wyginamy w podkówkę
- bocian i żaba – żaba się szeroko uśmiecha, bocian robi dziób
- karetka pogotowia – wymawiamy bardzo dokładnie na przemian samogłoski [e–o]
- rybka – zęby złączone, wargi zaokrąglone i lekko wysunięte do przodu, zamykają się i otwierają
- całuski – ściągamy usta i wysuwamy do przodu
- osiołek – wymawiamy bardzo dokładnie na przemian samogłoski [i–u]
- oddalenie od siebie kącików ust – wymawianie głoski [i]
- zbliżanie do siebie kącików ust – wymawianie głoski [u]
- parskanie – wprawianie warg w drganie
- masaż warg zębami – nagryzanie delikatnie warg zębami dolnymi, górnym

Ćwiczenia podniebienia miękkiego

- ziewanie
- chrapanie na wdechu i wydechu

Ćwiczenia oddechowe

- dmuchanie na piłeczki ping-pongowe

- dmuchanie na kłaczek waty
- zawody kto dalej dmuchnie na watkę/piłeczkę
- kto dmuchnie do bramki
- dmuchanie na pasek papieru
- dmuchanie na wiatraczek
- dmuchanie baniek
- chuchanie

Ćwiczenia wydłużające fazę wydechową

- powolne i długie wydmuchiwanie powietrza przez usta;
- naśladowanie syczenia węża [s], szum wiatru[sz], bzyczenie muchy[z], brzęczenie pszczoły[ż]
- wypowiedanie na jednym wydechu coraz dłuższych ciągów, np. liczenie, wyliczanie dni tygodnia, por roku

4. Literatura

Krzysztof Sąsiadek, Zabawy Paluszkowe.

Praca zbiorowa, Co to? Kto to? – ćwiczenia i zabawy z dźwiękiem.

Świat dźwięków– zestaw ćwiczeń do percepcji słuchowej i koncentracji uwagi

Wanda Chotomska, Nasze ptaki.

Rymowana gimnastyka dla smyka.

Rymowane zabawianki, masażyki i kołysanki.

Renata Borowiecka, Uczę się z Mozartem.

Renata Borowiecka, Dziecko w równowadze.

Iwona Rutkowska–Błochowiak, Gimnastyka buzi na wesoło.

Zielińska, Dziecięca matematyka.

Hanna Rodak, Terapia dziecka z wadą wymowy.